

A KSH Könyvtár a kezdetektől fogva az Országos Dokumentumellátási Rendszer (ODR) tagkönyvtára. E minőségében mindig nagyon fontosnak tartotta, hogy rendkívül gazdag könyv- és folyóirat-állományát hozzáférhetővé tegye a nagyközönség és más intézmények olvasói számára is. Könyvtárunkban a kölcsönzés és a könyvtárközi kölcsönzés elmúlt tíz évét vizsgálva minőségileg és mennyiségileg egyaránt látványos fejlődést tapasztalhatunk. Ennek főbb tényezőit és mutatóit próbáljuk számba venni az alábbiakban.

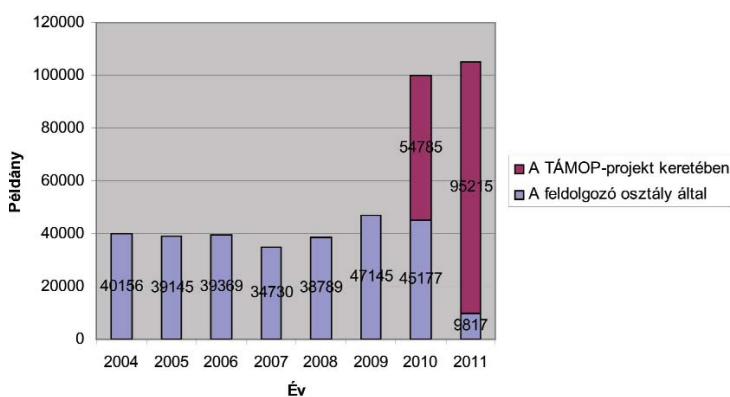
Ami a számok mögött van

A technikai fejlődés¹ alapjaiban változtatta meg a hozzáférhetőséget és a könyvtárközi kölcsönzés menetét. A „hőskor” négylapos, indigóval ellátott papíralapú kéréseitől több lépcsőn keresztül eljutottunk a Magyar Országos Közös Katalógus (MOKKA) felületén küldhető igénylésekig. Megszűnt a korábbi kérési hierarchia, amikor például egy községi könyvtár csak a megyéibe küldhette kérését. A könyvtárak megtalálják a katalógusokban a kívánt könyvet, és nem kell az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) által üzemeltetett Könyvek Köz-

ponti Katalógusán keresztül tudakozódnunk. A teljesítés gyorsasága tehát jelentősen megváltozott.

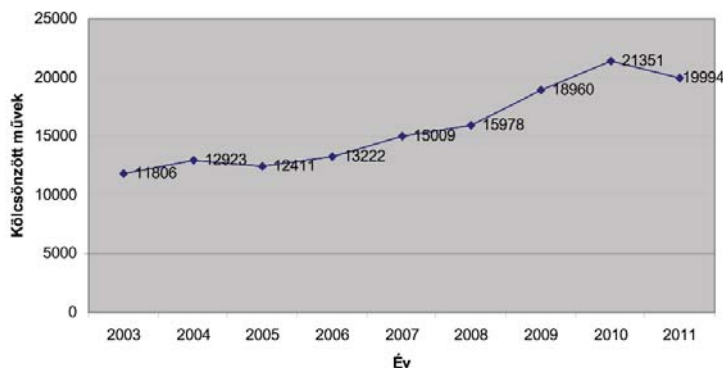
2002-ben 182 404 példányt konvertáltunk át akkori Textar rendszerünkől az újonnan vásárolt OLIB integrált könyvtári rendszerbe. 2003 és 2011 között újabb 549 721 példányt rögzítettünk. Ebből 105 393 új, 444 328 pedig rekatalogizált dokumentum (294 328 a feldolgozó osztály, 150 000 a TÁMOP-projektben közreműködő munkatársak révén került át a cédulakatalógusból). Az idei évben május végéig összesen 17 401 példányt rögzítettünk az OLIB-ban, ezzel jelenleg több mint 750 000 dokumentumot tartalmaz a rendszer.

A rekatalogizált példányok számának alakulása 2004 és 2011 között

¹ Az adott keretek között nem lehet célunk a könyvtár informatikai fejlesztésének minden részletre kiterjedő bemutatása. A témával behatóan foglalkoznak a következő munkák: Kótai Katalin – Nemes Erzsébet – Rettich Béla: Az első könyvlajstromtól az Internetig. A könyvtárgépesítés főbb állomásai a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat történetében. *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 2004. 1. sz. 30–35. o.; Székely Hajnal: *A KSH Könyvtár és Levéltár informatikai fejlesztésének története kezdetektől napjainkig. Szakdolgozat*. Szeged, 2008; Nemes Erzsébet – Kótai Katalin – Lencsés Ákos: A KSH Könyvtár fejlesztésének főbb állomásai az ezredfordulótól napjainkig. *Statisztikai Szemle*, 2011. 12. sz. 1289–1298. o.

A kölcsönzött művek számának alakulása 2003 és 2011 között

Bár a KSH Könyvtár és a MOKKA kapcsolata 2006-ban kezdődött, az informatikai kapcsolat kialakítása néhány évig váratott magára. 2006–2007 folyamán indult meg adatbázisunk javítása, valamint a Corvina és az OLIB közötti kapcsolat létrehozása. Mivel mind a KSH, mind a könyvtár az Elektronikus Kormányzati Gerinchálózat (EKG) részét képezi, a MOKKA-nak és nekünk is alkalmazkodni kellett az EKG által előírt informatikai biztonsági szabályokhoz. 2007-ben az online küldést még nem sikerült kialakítani. Azonban első, kilenc ezer címrekből álló fájlunk eljutott a MOKKA adatbázisához. Ezt 2008–2009-ben további dokumentumcsomagok követték. 2009 végére összesen 35 946 címrekből jutott el a MOKKA-hoz. (Fontos jelezni, hogy a „rég” MOKKA még nem tudott példányadatokat fogadni, ezért beszélhetünk csak címrekből. A mi esetünkben ez jóval több könyvtári példányt jelent, hiszen például minden egyes KSH-kiadványból öt darabot veszünk állományba.)

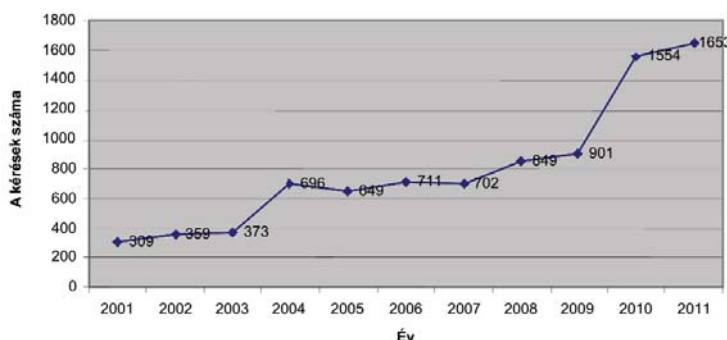
Az online kapcsolat 2010 februárjában indult el. Több hónapig tartó tesztüzemet követően 2010

áprilisában vált folyamatosra a betöltés. 2011 januárjára már 93 937 címrekből álló állományunk elérhető a MOKKA-ban. 2011-ben zajlott a MOKKA–ODR adatbázis és összekapcsolása. 2011. szeptember 27-ére állt fel újra kapcsolatunk az immáron összevont adatbázissal, és azóta példányadatokat is küldünk.

Jelenleg a feldolgozó osztály valamennyi munkatársa, új könyves és rekatalogizáló könyvtáros egyaránt továbbítja az általa formailag és tartalmilag teljesen feldolgozott dokumentumot a MOKKA-ba. Ez naponta átlagosan 250–300 rekordot jelent. Ezen kívül folyamatosan javítjuk a Textarból átkerült dokumentumállomány bibliográfiai leírásait (ez alatt elsősorban a HUNMARC szabvány szerinti javítást kell érteni), és ezeket is továbbítjuk a közös katalógusba. Elkezdtük leválogatni és esetenként több ezres rekordfájlokban továbbítani a MOKKA részére az OLIB katalógizált, de még nem elküldött anyagait is. Mindezek eredményeként 2012 júniusára 167 872 címrekből álló állományunk.

A technikai fejlődésen kívül a könyvtár kapuinak még szélesebbre tárása is hozzájárult a kölcsönzés „felfutásához”. Bár a könyvtár 1897 óta nyilvános intéz-

A könyvtárközi kérések számának alakulása 2001 és 2011 között

ményként működik, a kölcsönzést csak a KSH munkatársai számára tette lehetővé. 2010 őszétől – könyvtárunk szabadpolcos rendszerben működő Bibó István-termének megnyitásával egyidejűleg – a II. kerület lakosai és a helyi önkormányzat munkatársai is kölcsönözhetnek. 2012. január 1-jétől pedig valamennyi 14 éven felüli magyar állampolgár élhet ezzel a lehetőséggel. Könyvtárunk állományát és szolgáltatásait könyvtári estéinken és más kulturális rendezvényeken (a könyvhéten, az ELTE könyvtári napokon, Budapest II. kerületének napján és a kulturális örökség napjain) igyekszünk népszerűsíteni. Rendszeresen vezetünk könyvtárlátogatásokat gimnazisták, egyetemisták és nyugdíjas csoportok számára.

A kölcsönzés és a könyvtárközi kölcsönzés adatai

A kölcsönzések száma nyolc év alatt közel duplájára emelkedett: míg 2003-ban 11 806, 2010-ben 21 351 dokumentumot vettek ki könyvtárunkból. Egyértelműen a kölcsönzési lehetőség kiterjesztésének eredménye, hogy míg tavaly az első öt hónapban összesen 9685, idén több mint másfélszer annyi, 15 487 művet kölcsönöztek. 2011. januártól májusig 5323, idén ugyanezen időszakban 8436 kölcsönző vette igénybe szolgáltatásainkat.

A könyvtárközi kérések száma 2001 és 2011 között 309-ről 1653-ra nőtt. Az emelkedés az OLIB-ra való 2003-as áttérés után válik szembeötlővé. A következő nagy ugrás 2010-ben következett be, amikor megindult a tömeges retrospektív konverzió és rekordjaink online feltöltése

az országos közös katalógusba. Az új ODR-portál 2012. januári bevezetése óta öt hónap alatt

1220 kérést regisztráltunk. Ezzel néhány hónapon belül alighanem meghaladjuk a 2011-es 1653 igénylést. Az általunk lebonyolított könyvtárközi kölcsönzések 90%-a más intézményektől érkezett kérések teljesítése, 10%-a pedig a mi olvasóink igényeinek kielégítését segíti elő. (Ezúton is köszönjük a könyvtári hálózat valamennyi tagjának együttműködését.) Az országban nem fellelhető dokumentumokat az OSZK-n keresztül a külföldi könyvtárközi kölcsönzés keretében biztosítjuk olvasóinknak. Sajnos az utóbbi időben a megemelt, 4500 forintos postaköltség miatt e kérések száma erősen visszaesett.

A másolatban küldött dokumentumokról 2007 óta vannak adataink. A fénymásolt küldemények száma az akkori 64-ről 2011-ig 6-ra csökkent. Ezzel párhuzamosan az elektronikusan teljesített kérések száma 8-ról 53-ra nőtt. 2012 első öt hónapjában 10 fénymásolt és 42 elektronikus dokumentumot küldtünk el. A fénymásolt kérések számának lassú csökkenésében nyilván a szabadon vagy a könyvtáron keresztül hozzáférhető adatbázisok elterjedése is szerepet játszik. A könyvtárközi kölcsönzések növekvő száma is jelzi, hogy a technikai fejlesztéseknek köszönhetően a kollégák és a felhasználók egyaránt egyre szélesebb körben fedezik fel gazdag és változatos gyűjteményünket. ■

Papíralapú kéréslap